

Súd: Krajský súd Trnava  
Spisová značka: 12CoP/77/2023  
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1420200617  
Dátum vydania rozhodnutia: 29. 01. 2024  
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Ľubica Bundzelová  
ECLI: ECLI:SK:KSTT:2024:1420200617.2

## ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Trnave v senáte zloženom z predsedníčky senátu: JUDr. Ľubica Bundzelová a sudkýň: JUDr. Katarína Slováčeková a Mgr. Andrea Hadnagyová, v právnej veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa: A. B., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom u matky, zastúpená kolíznym opatrovníkom: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Vazovova 7/A, 816 16 Bratislava, dieťa rodičov - matky: C. B., nar. XX.XX.XXXX, bytom D. XX, XXX XX E., zastúpená: JUDr. Zuzana Nespalová, advokátka so sídlom Saratovská 6/D, 841 02 Bratislava a otca: F. G. H., nar. XX.XX.XXXX, bytom I. X, XXX XX E., o návrhu matky na zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletej, o odvolaní otca proti rozsudku Okresného súdu Bratislava IV, č. k. 13P/34/2020-112 zo dňa 09.03.2022, takto

### rozhodol:

I. Odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie potvrdzuje.

II. Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

### odôvodnenie:

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie výrokom I. maloletú A. B., nar. XX.XX.XXXX, zveril do osobnej starostlivosti matky a výrokom II. upravil styk otca s maloletou. Výrokom III. vo zvyšnej časti návrh matky zamietol, výrokom IV. zmenil rozsudok Okresného súdu Bratislava IV č.k. 13P/243/2016-208 zo dňa 12.02.2019 v časti zverenia maloletej A. B., nar. XX.XX.XXXX a úpravy styku maloletej s otcom. V ostatných častiach tento rozsudok zostáva nezmenený a výrokom V. súd prvej inštancie rozhodol, že žiaden z účastníkov konania nemá nárok na náhradu trov konania.

2. Po právnej stránke súd prvej inštancie napadnutý rozsudok odôvodnil aplikáciou § 36 ods. 1, § 43 ods. 1 č. 36/2005 Z. z. o rodine (ďalej len Zákona o rodine) a § 38 ods. 1 a 2 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „Civilný mimosporový poriadok“). Vecne tým, že z vykonaného dokazovania, predovšetkým s ohľadom na viaceré vyjadrenia maloletej v konaní, ako aj na vyjadrenie maloletého D. pri výsluchu dňa 09.03.2022, súd dospel k záveru, že návrh matky v časti zmeny zverenia maloletej A. zo striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov do osobnej starostlivosti matky je dôvodný. Napriek tomu, že je zjavné, že otec má záujem podieľať sa na starostlivosti o maloletú naďalej formou striedavej osobnej starostlivosti, súd rozhodol o zmene tejto formy starostlivosti a zveril maloletú do osobnej starostlivosti matky, a to hlavne s prihliadnutím na jednoznačný názor maloletej, ktorá sa tak v liste adresovanom súdu dňa 21.05.2021, ako aj pri pohovore s kolíznym opatrovníkom dňa 23.08.2021 a aj následne na súde dňa 09.03.2022 vyjadrila, že chce zmeniť formu starostlivosti a chce byť zverená do osobnej starostlivosti matke, pričom s otcom sa chce stretávať každý druhý víkend a počas prázdnin. Súd má za to, že vzhľadom na vek maloletej bolo potrebné pri rozhodovaní prihliadať na jej názor, keď z vykonaného dokazovania bolo preukázané, že vzťah otca s maloletou nie je dobrý, čomu zatiaľ nepomohli ani sedenia u psychológa, ktorých sa maloletá zúčastnila. To, že je medzi otcom a maloletou napätie potvrdil aj maloletý D., ktorý pri výsluchu uviedol, že maloletá sa správa ináč pri matke a ináč

pri otcovi, kde nebýva vo svojej koži a je bez energie, pričom niekedy ich vzťah vedie aj k slovným konfliktom. Na neho pritom otec tlak ako na maloletú A. nevytvára. Vzhľadom na uvedené súd zveril maloletú A. do osobnej starostlivosti matky, keď mal aj s prihliadnutím na názor kolízneho opatrovníka za to, že táto forma starostlivosti bude v najlepšom záujme maloletej, keď aj s ohľadom na dospievajúci vek sa u maloletej prejavuje ženská zrelosť, keď si viac rozumie s matkou, ktorá ju vie pochopiť a pomáha jej jednoduchšie zvládať obdobie dospievania a problémy s tým súvisiace.

3. Pri otázke úpravy styku otca s maloletou súd vyhovel návrhu matky v celom rozsahu s výnimkou úpravy stretávania počas vianočných sviatkov, keď prihliadol na vyjadrenie maloletej, ktorá sa vyjadrila, že styk počas bežného roka si želá upraviť na každý druhý víkend od piatka do nedele, pričom k styku počas sviatkov a prázdnin uviedla, že môže ostať zachovaný. Vzhľadom na názor maloletej, ako aj odporúčanie kolízneho opatrovníka, súd upravil styk otca s maloletou na každý nepárny kalendárny týždeň od piatka od 19:00 hod. do nedele do 19:00 hod. s výnimkou osobitnej úpravy počas sviatkov a prázdnin, pri ktorých súd upravil styk otca s maloletou tak, aby korešpondoval s úpravou styku otca s maloletým D. a úpravou ako bola cez prázdniny upravená rozsudkom Okresného súdu Bratislava IV č.k. 13P/243/2016-208 zo dňa 12.02.2019, aby počas týchto dní mohli byť maloleté deti s otcom spolu. Súd má za to, že takto určený rozsah styku je v najlepšom záujme maloletej, ktorý zároveň vyvážil záujmom ostatných dotknutých strán a snažil sa nájsť primeranú rovnováhu medzi záujmom oboch maloletých detí a záujmom rodičov.

4. Nakoľko súd nevyhovel návrhu matky na úpravu styku počas vianočných sviatkov, a to každý kalendárny rok v rozsahu odo dňa 25.12. do 31.12., v tejto časti návrh matky súd zamietol.

5. Keďže týmto rozsudkom dochádza k zvereniu maloletej do osobnej starostlivosti matky a úprave styku otca s maloletou, súd zmenil rozsudok Okresného súdu Bratislava IV č.k. 13P/243/2016-208 zo dňa 12.02.2019, v časti zverenia maloletej a úpravy styku otca s maloletou, pričom v ostatných častiach tento rozsudok ostal nezmenený (t.j. v častiach zverenia maloletého D. do striedavej osobnej starostlivosti, v časti zastupovania a spravovania majetku maloletých a v časti vyživovacej povinnosti otca k maloletým deťom).

6. O trovách konania súd rozhodol v zmysle § 52 CMP tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

7. Proti tomuto rozsudku súdu prvej inštancie podal odvolanie otec maloletej, ktorý poukazuje na zaujatosť súdu, keď pri jeho argumentoch ohľadom hygieny, výchovy detí zo strany matky, ako aj na jeho osobu pán sudca JUDr. Miroslav Jankola zaujato reagoval výrokmi, napr., keď namietal, že deti si u matky ráno neumývajú zuby, keď sú celý deň doma, tak sa ani neprezlečú z pyžama a pod., odpovedal, že by on robil to isté. To, že navrhovateľka nerešpektovala súdne rozhodnutie o striedavej starostlivosti v čase, keď mal mať deti on a mal za nich zodpovednosť sa s A. dohodla, aby ostala u nej aj napriek tomu, že si to neprial tiež pán sudca otočil proti nemu. Namietala aj ohľadom interpretovania výsluchu syna D. B., ktorý sa vyjadril, že on to myslel úplne ináč, ako je to interpretované v rozsudku. Pri jeho výsluchu pán sudca používal otázky, ktoré boli formulované tak, aby určili jeho odpoveď.

8. Predpokladá, že v podobnom duchu sa viedla aj jej výpoveď na súde, na ktorej zverejnenie nedala súhlas. Z uvedených dôvodov preto žiada o nové vypočutie detí v jeho prítomnosti, keďže mu bolo odoprené právo sa brániť a priamo vysvetľovať a argumentovať. Podotýka, že už má dve vysokoškolsky vzdelané deti-čiže nechýbajú mu skúsenosti s výchovou detí. Jeho snaha výchovne pôsobiť na deti / učiť ich slušnému správaniu, športovať, učiť sa, čítať knihy, mať koníčky a nielen ležať pred televízorom celé dni sa stretáva u matky detí s negatívnou reakciou a preto deti neakceptujú jeho názory na zdravú výživu /konzumácia ovocia, zeleniny .../ a zdravý spôsob života / aktívny pohyb, športovanie/. Má obavy o ich zdravý vývin, keďže sú v kritickom veku a matka ich nevedie k zdravému spôsobu života, čo sa môže prejaviť ako nezvratné poškodenie ich zdravia /choroby očí, chrbtice a pod./.

9. Navrhovateľka im aj v minulosti ako 8-10 ročným dovoľovala do neskorých nočných hodín sledovať nevhodné programy, či už horory, alebo iné nevhodné programy. Deti nie sú zlé, keby neboli usmerňované ich matkou proti nemu, akceptovali by jeho snahy o ich výchovu.

10. Na nevráživosť navrhovateľky voči nemu ho upozorňovali aj jej rodičia, ktorí tiež nechápu z čoho to pramení, veď práve ona rozbila ich rodinu, keď počas ich spoločného života udržiavala pomer s milencom, s ktorým otehotnela. V mladosti udržiavala pomery so ženatými mužmi, brala drogy.

11. K odvolaniu otca sa vyjadrila matka. Uviedla, že odvolanie otca považuje za účelové len s cieľom oddialiť čo možno najdlhšie právoplatnosť rozsudku prvostupňového súdu, s ktorým sám nesúhlasí a „udržať“ A. pri sebe, čo možno najdlhšie.

12. Otec v odvolaní neuviedol ani jeden relevantný odvolací dôvod v zmysle ustanovení CSP v spojení s CMP. V odvolaní namieta zaujatosť sudcu, avšak táto námietka je v plnom rozsahu neopodstatnená. Namieta tiež, že výsluch syna D. bol zle interpretovaný a pri jeho výsluchu sudca používal otázky, ktoré boli formulované tak, aby určili jeho odpoveď. Ako vyplýva zo zápisnice z výsluchu maloletého D., ani jedna z otázok nebola sugestívna alebo kapciózna a navyše, ani jeden z účastníkov nebol pri výsluchu maloletého prítomný, preto nemožno hodnotiť spôsob komunikácie sudcu s maloletým alebo správnosť, či nesprávnosť interpretovania jeho slov. Otec v tejto nadväznosti žiada, aby boli opätovne deti vypočuté v jeho prítomnosti, pretože by chcel na ich vyjadrenia priamo reagovať a argumentovať. Podľa ustanovenia § 43 Zákona o rodine, maloleté dieťa má právo vyjadriť samostatne a slobodne svoj názor vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti. Výsluch maloletého bez prítomnosti iných osôb súd volí hlavne v prípade, ak by výpoveď maloletého mohla byť ovplyvnená napríklad konfliktom lojality. Je len logické, že obe deti boli vypočuté bez prítomnosti rodičov, aby sa necítili pod tlakom a mohli slobodne vyjadriť svoje myšlienky a názory. Rozhodne by nemalo opodstatnenie vypočúvať deti v prítomnosti rodičov, najmä otca, ktorý ani na pojednávaní nie je schopný najprv si druhú stranu vypočuť a až potom reagovať. A. vyjadrila svoj názor jasne a zrozumiteľne a to aj pri stretnutí s kolíznym opatrovníkom, čo je spísané vo vyjadrení Úradu práce sociálnych vecí a rodiny zo dňa 07.09.2021 a tiež poskytla súdu aj písomne vyjadrenie z 21.05.2021, v ktorom zdôvodnila svoju žiadosť o zmenu starostlivosti. Bola vypočutá súdom v konaní, avšak sama si neželala, aby bol obsah jej výpovede zverejnený. A. sa pokúšala v tejto veci s otcom komunikovať v minulosti, ale otec jej názor kategoricky odmietol. Na všetky vyjadrenia A. otec reaguje útočne, neakceptuje ani jeden argument, vždy oponuje svojím postojom k veci. Ako sa sám vyjadril na pojednávaní dňa 09.03.2022 (vyplýva to z nahrávky pojednávania), nesúhlasí s požiadavkou A. na zmenu striedavej starostlivosti z dôvodu, že sa obáva, že sa dcéra od neho úplne „odstrihne“ a stratí tak dva roky života s ňou (do jej dospelosti) a chce ešte počas týchto dvoch rokov mať na ňu vplyv ako rodič. Na poznámku súdu aj kolíznej opatrovníčky, či takéto konanie nebude vo vzťahu k A. kontraproduktívne v tom, že dva roky si síce prítomnosť A. vynúti, ale po dosiahnutí plnoletosti ju už možno neuvidí, otec uviedol, že mu to stojí za to a že potom už bude mať A. vlastný život, ale on nechce prísť o tieto dva roky do jej dospelosti. Z jeho vyjadrenia vyplýva, že mu nezáleží na tom, aký vzťah do budúcnosti bude mať s dcérou, ale iba na tom, aby ju mal ešte do dospelosti „pod kontrolou“. Otec na pojednávaní uviedol, že je stále ústretový a že ak sú pádne argumenty, tak súhlasí s tým, aby A. zostala u matky, avšak keď ho právny zástupca matky kontaktoval po prvom pojednávaní s určitými návrhmi, zareagoval jedinou vetou a to, že je to vec ich rodiny a mieni ju riešiť bez účasti právneho zástupcu.

13. Deti trávajú u matky voľný čas rovnako aktívne, ak nie aktívnejšie ako u otca. D. chodí 3-4x do týždňa na futbal, A. na rehabilitácie, matka vybavuje všetkých doktorov a zubára detí. Čo sa týka stravy, matka sa snaží, aby sa deti rozumne stravovali v rámci možností a chuti. Deti trávajú voľný čas aj v prírode, počas prázdnin chodia na rôzne výlety, chaty, camping, lyžovanie a pod. Výhrady otca voči starostlivosti matky a poukazovanie na zanedbávanie hygieny sú naozaj neprimerané a účelové rovnako ako poukazovanie na matkinu minulosť pred alebo počas ich vzťahu. Ak však tvrdí, že deti sú nevychované, lenivé, nevedia pozdraviť, neustielajú si, nepomáhajú v domácnosti a pod. je potrebné poukázať aj na to, že deti sú v striedavej starostlivosti oboch rodičov s rovnako rozdeleným časom dlhodobo od rozchodu rodičov. Podľa jej osobného názoru, ak sa otcovi do teraz nepodarilo vychovať deti (alebo len A.) podľa jeho predstáv, tak za nasledujúce dva roky, to už nestihne. Pokiaľ ide o úpravu rodičovských práv a povinností, prvoradý je vždy záujem dieťaťa.

14. Súd nevychádzal len z návrhu matky a výpovede A., ktorá v konaní nebola zverejnená, ale aj z výpovede jej brata D., ktorý v podstate jej slová potvrdil. Pohovor s maloletou vykonal aj kolízny opatrovník, ktorý sa rovnako s ohľadom na závery tohto pohovoru priklonil k zmene striedavej

starostlivosti. S ohľadom na vyššie uvedené a po posúdení výpovede A., navrhuje, aby súd rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil ako vecne správny.

15. K vyjadreniu matky sa vyjadril otec. Uviedol, že dôvod, prečo chce mať A. ďalej v striedavej starostlivosti je nielen v tom, že s ňou chce fyzicky žiť, no zároveň sa podieľať na jej výchove. Striedavá starostlivosť ho stojí čas a financie a keby mu nešlo o dobro dcéry, bola by už dávno u matky aj ohľadom na to, ako sa A. niekedy k nemu správa. Jej výchova je mu prednejšia, má o nej aký-taký prehľad aj ohľadom učenia či zdravia. Ako vyplýva z rečí A., chcela by s ním byť cez víkendy a prázdniny, čo je zvláštne, veď keby bol taký zlý, tak by s ním nechcela tráviť žiaden čas a nie práve ten najexponovanejší čas, keď by boli spolu nepretržite. V posledných dňoch nechal na nej, či bude sama od seba cvičiť, no nestalo sa. Keď je A. u neho, svojim správaním nedáva najavo, že by sa trápila, alebo mala nejaký stres. Nikdy jej nezakazoval telefonovať alebo sa stretávať s matkou, keď sú u neho. Na argument, že aj on vychováva deti a teda je tiež zodpovedný za to, ako sa správajú, musí podotknúť, že aj na základe jeho väčšej prítomnosti je vzťah medzi ním a A. horší, no rodič je aj na to, aby vychovával a pripravil ich do života. Deti rozhodujú, čo sa bude variť, nakupovať, aký bude program, atď. Žiaľ, väčšinou A. chce len ležať, pozerá televízor a hrať sa na mobile. Nevie navrhnúť žiaden program. Hoci A. máva pravidelné ženské problémy, matka s ňou nejde k lekárovi, ale ju len ospravedľňuje zo školy. Ak pred súdom a ním A. uvedie pádne dôvody, prečo nechce u neho byť a ako si predstavuje ich spoločnú komunikáciu a ich vzájomný vzťah, je potom ochotný prehodnotiť svoj postoj k striedavej starostlivosti.

16. Krajský súd v Trnave ako súd odvolací (§ 34 ods. 1 CSP) po zistení, že odvolanie bolo podané včas, oprávnenou osobou - otcom maloletej (§ 359, § 362 ods. 1 CSP a § 7 ods. 1 CMP), proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný (§ 355 ods. 1 CSP), postupom bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 385 CSP), preskúmal napadnutý rozsudok, ako aj konanie mu predchádzajúce bez ohľadu na rozsah a dôvody podaného odvolania (§ 65 a § 66 CMP), keď miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku bolo oznámené na úradnej tabuli súdu a na webovej stránke súdu minimálne päť dní pred jeho vyhlásením (§ 219 ods. 3 CSP) a dospel k záveru, že odvolanie otca nie je dôvodné.

17. Predmetom konania bola zmena úpravy rodičovských práv a povinností k maloletej dcére A..

18. Predmetom odvolacieho prieskumu s poukazom na dôvody otca predstreté v odvolaní bolo posúdiť, či súd prvej inštancie rozhodol správne a zákonne, keď maloletú zveril do osobnej starostlivosti matky a zároveň upravil styk v zmysle svojho rozhodnutia, pričom v časti bol návrh matky zamietnutý.

19. Odvolací súd po preskúmaní napadnutého rozsudku, ako aj celého obsahu spisového materiálu dospel k záveru, že súd prvej inštancie vykonal dokazovanie v dostatočnom rozsahu potrebnom na zistenie skutočného stavu rozhodného pre posúdenie zmeny úpravy práv a povinností rodičov s maloletou a takto zistený stav odvolací súd v celom rozsahu preberá. Odvolací súd ani s prihliadnutím na odvolacie argumenty odvolateľa nenachádza dôvod, pre ktorý by sa mal od záverov prvoinštančného súdu odchýliť a nemôže preto dať za pravdu odvolateľovi. Preskúmaním obsahu spisového materiálu sa aj v odvolacom konaní potvrdila správnosť skutkových zistení súdu prvej inštancie, s poukazom na ust. § 387 ods. 2 CSP odvolací súd poukazuje na písomné vyhotovenie napadnutého rozsudku a jeho odôvodnenie a k odvolacím námietkam otca dopĺňa nasledovné.

20. Otec maloletej namietal aj zákonného sudcu s ohľadom na jeho postup a vyjadrenia.

21. V zmysle § 49 ods. 1 CSP je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

22. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu k stranám, resp. účastníkom, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právne relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu, a to: a/ k sporu (veci), v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo

rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c/ k zástupcom strán sporu, ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod bodom b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní.

23. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanom spore (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

24. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania buď na základe oznámenia sudcu (§ 50 CSP) alebo na návrh strany (§ 52 CSP). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie sporu nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (porovnaj Nález ÚS SR sp. zn. I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

25. O nestrannosť musí dbať predovšetkým sudca sám. Pri výkone súdnictva má zachovať vecný prístup za každých okolností. Svojim správaním má dbať na to, aby jeho nestrannosť nebola dôvodne spochybňovaná. Musí mať dostatok schopností ovládať svoje konanie aj sféru svojich vnútorných pocitov. Súčasťou vecného prístupu sudcu k prejednávanému sporu a k stranám sporu je napr. aj schopnosť sudcu vyrovnávať sa vnútorne s prípadnými námietkami strán v priebehu i mimo konania, ako aj s eventuálnou kritikou jeho konania, ktorá môže mať rozmanitú podobu (porovnaj judikát R 47/1998). Pokiaľ by sudca (mimo iného) takúto schopnosť nemal, spochybňovalo by to jeho spôsobilosť vykonávať funkciu sudcu. Treba pripomenúť, že nezávislosť s nestrannosťou a odbornosťou (kvalifikáciou) sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti.

26. Zo všetkých otcom prezentovaných skutočností je zrejmé, že nim tvrdenú zaujatosť vyvodzuje z vyjadrení zákonného sudcu a z dôvodu, že maloleté deti neboli vypočuté v jeho prítomnosti a namieta spôsob ich výsluchu, čo viedlo k spôsobu rozhodnutia, s ktorým sa nestotožňuje. V prvom rade treba uviesť, že otcom maloletej prezentované námietky zaujatosti zákonného sudcu nespĺňajú zákonné náležitosti v zmysle ust. § 52 a neboli vznesené v zákonom stanovenej lehote podľa ust. § 53 ods. 1 CSP, preto sa k nim odvolací súd ani nebude vyjadrovať. Je potrebné však uviesť, že subjektívna nespokojnosť otca maloletej s právnym názorom konajúceho súdu a následným rozhodnutím vo veci samej nie je objektívnym dôvodom pre vylúčenie, resp. vyslovenie pochybnosti o nezaujatosti sudcu.

27. Podľa § 43 ods. 1 Zákona o rodine maloleté dieťa má právo vyjadriť samostatne a slobodne svoj názor vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti.

28. Ustanovenie § 43 ods. 1 Zákona o rodine kladie dôraz pri rozhodovaní na to, že maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, má právo vyjadrovať ho slobodne vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti. Vychádzajúc z uvedeného ustanovenia je nutné tiež zdôrazniť, že článok 12 Dohovoru o právach dieťaťa ustanovuje, že štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom názorom dieťaťa sa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni.

29. Na ten účel sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva. Keďže je nevyhnutné dieťaťu pri výchove venovať najväčšiu starostlivosť, so zreteľom na jeho vek a

rozumovú vyspelosť pri rozhodovaní o veciach, ktoré sa ho týkajú, treba vziať do úvahy aj jeho názor, ktorý má dieťa právo slobodne vyjadrovať. Názor maloletého dieťaťa súd zisťuje prostredníctvom jeho zástupcu alebo príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, alebo výsluchom maloletého dieťaťa aj bez prítomnosti rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa. Preto názoru maloletého dieťaťa treba venovať náležitú pozornosť zodpovedajúcu jeho veku a rozumovej vyspelosti. To znamená, že tak rodičia, ako aj súd či iné orgány môžu názor dieťaťa vziať do úvahy po zhodnotení jeho rozumovej vyspelosti a veku.

30. Žiada sa zdôrazniť, že súd prvej inštancie svoje rozhodnutie o zverení maloletej do osobnej starostlivosti matky nezažil iba na výsluchu rodičov maloletej a kolízneho opatrovníka, ale súd prvej inštancie náležite zbral do úvahy aj pranie samotnej maloletej žiť nastálo u svojej matky a zároveň vychádzal aj z výsluchu maloletého D.. Maloletá jasne sformulovala svoj názor pred súdom prvej inštancie o tom, že chce bývať u matky s možnosťou tráviť čas s otcom a maloletý D. potvrdil, že medzi otcom a maloletou je napätie a uviedol, že maloletá sa správa ináč pri matke a ináč pri otcovi, kde nebyva vo svojej koži a je bez energie, pričom niekedy ich vzťah vedie aj k slovným konfliktom. Na neho pritom otec tlak ako na maloletú A. nevytvára. Nemožno totiž opomenúť fakt, že maloleté deti ich veku (ku dňu ich výsluchu pred súdom prvej inštancie mala maloletá 16 rokov a maloletý D. mal 15 rokov) sú už schopné podať autonómne, samostatné rozhodnutie s ohľadom na dlhotrvajúcu vzťahovú situáciu v rodinnom prostredí, dokážu samé vypovedať o skutočnostiach, ktoré prežívajú a vyjadriť svoj názor. Za danej situácie bolo preto práve potrebné mimo iného akceptovať aj názor maloletých detí.

31. Pokiaľ ide o samotný procesný postup, z obsahu spisu je zrejmé, že uvedený sudca rešpektoval a umožnil otcovi plné uplatnenie jeho procesných práv v celom rozsahu a otcovi maloletej nebolo znemožnené podieľať sa na konaní a vplývať na výsledok konania. Výsluch maloletých, ktorý bol vykonaný súdom prvej inštancie v neprítomnosti rodičov je bežnou aplikačnou praxou. Tu odvolací súd uvádza, že podľa ustálenej judikatúry platí, že takýto postup súdu prvej inštancie (výsluch maloletého v neprítomnosti rodičov bez následného sprístupnenia zvukového záznamu z tohto výsluchu) nemožno zásadne považovať za odňatie možnosti konať pred súdom, pretože v súlade s § 38 Civilného mimosporového poriadku sa názor maloletého súd zisťuje spôsobom zodpovedajúcim jeho veku a vyspelosti, pričom podľa povahy veci je možné ho zistiť aj bez prítomnosti iných osôb aj s prihliadnutím na možný konflikt lojality maloletého. Za danej situácie, preto súd prvej inštancie svojim postupom nevylúčil otca z realizácie žiadneho procesného práva, ktoré mu Civilný mimosporový poriadok priznáva.

32. Tu odvolací súd poukazuje na skutočnosť, že výsluch maloletých sa v aplikačnej praxi uskutočňuje v neprítomnosti rodičov a to práve z dôvodu, aby deti neboli vystavené tlaku rodičov, vystavené konfliktu lojality. Odvolací súd poukazuje aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo 3/2023 z 29. marca 2023, kde NS uviedol: „Nedôvodná je aj námietka dovolateľa, že súd prvej inštancie mu nesprístupnil písomný záznam z pohovoru s maloletou. Na tomto mieste dovolací súd poukazuje na uznesenie najvyššieho súdu z 28. mája 2020 sp. zn. 2Cdo/74/2020, v ktorom uviedol nasledovné: „V posudzovanej veci s odkazom na vyššie citované zákonné ustanovenia, s poukazom na najlepší záujem dieťaťa ako základné kritérium pri všetkých úkonoch súdu, ktoré sa týkajú detí, za zohľadnenia čl. 5 písm. g/ Základných zásad Zákona o rodine dovolací súd dospel k záveru, že v prípade zvukových záznamov z pohovorov s maloletými deťmi sledujúc uvedenú zásadu, implementovanú do Základných princípov mimosporového konania (čl. 4 CMP) nie je možné automaticky aplikovať ustanovenie § 98 ods. 2 CSP. Vzhľadom na absenciu osobitného ustanovenia v tomto smere v rozhodujúcom procesnom predpise (CMP) má dovolací súd za to, že za použitia čl. 3 ods. 2 Základných princípov CMP a v súlade s ustanoveniami čl. 1, 2 a 4 Základných princípov CMP s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu, postup rodičov detí v konaní, ich pretrvávajúci rodičovský konflikt a prežívanie maloletej preukázané v konaní, že v dôsledku vyhovenia žiadosti otca by mohlo dôjsť k neprípustnému vystaveniu maloletej konfliktu lojality a následnému pocitu viny, preto súdy nižších inštancií postupovali správne, keď otcovi maloletej nesprístupnili záznamy z jej výsluchu, a teda námietka dovolateľa je v tejto časti nedôvodná.“ Tento právny záver je možné analogicky aplikovať aj v súdnej veci. Je plne v súlade s najlepším záujmom maloletej, predovšetkým v kontexte vystavovania maloletej konfliktu lojality k rodičom, že dovolateľ nebol oboznámený s obsahom pohovoru/pohovorov s maloletou.“

33. Podľa Čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovaný verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

34. Podľa Čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa je zakotvená zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa.

35. Podľa § 36 Zákona o rodine rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti. Ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa a ak to vyžadujú pomery v rodine, súd môže upraviť styk dieťaťa aj s blízkymi osobami.6) Ustanovenia § 24, § 25 a 26 sa použijú primerane.

36. Podľa § 26 Zákona o rodine, ak sa zmenia pomery, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o výkone rodičovských práv a povinností alebo dohodu o výkone rodičovských práv a povinností.

37. Odvolací súd považuje tiež za potrebné zdôrazniť, že pri rozhodovaní o zabezpečovaní starostlivosti maloletému dieťaťu je súd povinný rešpektovať právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom. Obaja rodičia si musia uvedomiť, že úloha druhého rodiča pri výchove má svoj význam a pokiaľ jeden z rodičov nie je schopný zabezpečiť druhému rodičovi právo podieľať sa na výchove dieťaťa, potom možno dôvodne pochybovať o výchovnej spôsobilosti tohto rodiča. Do práva rodiča výchovne pôsobiť na dieťa možno obmedzujúco zasiahnuť len vtedy, ak na to existujú dôvody, ktoré by mohli viesť k pozastaveniu, obmedzeniu alebo pozbaveniu výkonu rodičovských práv. Spôsobilosť rodičov dieťa vychovávať nie je daná len ich hmotnými podmienkami, ale aj ich prístupom k právam druhého rodiča a k právu dieťaťa na starostlivosť oboch rodičov. V konaniach týkajúcich sa starostlivosti súdu o maloleté dieťa je prioritný záujem dieťaťa, ktorý však nie je možné stotožňovať so subjektívnymi predstavami rodičov o realizácii ich výchovného pôsobenia.

38. Odvolací súd sa priklonil k rešpektovaniu prvoradého záujmu maloletej blízkej veku dospelosti a s prihliadnutím na všetky okolnosti prejednávanej veci považuje rozhodnutie súdu prvej inštancie o zverení maloletej do osobnej starostlivosti matky za správne.

39. Hoci bola maloletá zverená do osobnej starostlivosti matke, súd prvej inštancie upravil aj styk otca s maloletou, čím otec má i naďalej zachované právo podieľať sa na jej výchove, ako poukazoval vo svojom odvolaní.

40. Zákon o rodine zasahuje do úpravy styku s maloletým dieťaťom len v špecifických, neštandardných situáciách s tým, že uprednostňuje dohodu o úprave styku s maloletým dieťaťom a rozhodovanie súdu prichádza do úvahy až po zistení, že takáto dohoda nie je možná. Ak dohody niet, súd upraví styk s maloletým dieťaťom rodičov, ktorí spolu nežijú. Zákon o rodine umožňuje, aby súd upravil styk rodiča s maloletým dieťaťom, keďže kontakt a stretávanie sa maloletého dieťaťa s rodičom, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, je prirodzeným a bežným prostriedkom upevňovania a udržiavania ich vzťahov, ak sa rodičia nedohodnú na styku s maloletým dieťaťom alebo rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, je obmedzovaný a minimalizovaný zásahom iných osôb, s ktorými maloleté dieťa žije. Pri určovaní rozsahu, časového vymedzenia a miesta, musí súd posudzovať všetky okolnosti veľmi starostlivo. Musí mať na zreteli záujem dieťaťa a dbať na to, aby sa pri rozhodovaní o styku rešpektovalo právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a tiež práva druhého rodiča, ktorý nebude mať maloleté dieťa v osobnej starostlivosti. Povinnosťou súdu je, aby zistil vždy spoľahlivý podklad k všestrannému objasneniu skutočností, ktoré charakterizujú osoby rodičov a prostredia, v ktorom rodičia žijú. Ide najmä o objasnenie osobných a povahových vlastností rodičov, ich zdravotného stavu (telesného i duševného), ich vzťah k rodine, deťom a starostlivosti o ne, ich životných podmienok (povaha zamestnania, hospodárskych a bytových pomerov, faktických možností venovať sa deťom), ich spoločenského uplatnenia, ich postoja k práci, ich vzťah k osobám, s ktorými žijú v spoločnej domácnosti, ich spôsobilosti viesť deti k správneému vzťahu k druhému rodičovi. Rovnako treba zohľadniť aj vzdialenosť bydliska rodiča, ktorý ho nemá v osobnej starostlivosti, od bydliska maloletého dieťaťa. V každom prípade musí súd pri rozhodovaní o úprave styku rodiča s maloletým dieťaťom skúmať, či takáto úprava styku je v záujme maloletého dieťaťa, či to vyžadujú pomery v konkrétnej rodine, či by nedošlo k citovej ujme, a či by bol rozvoj maloletého dieťaťa najmä z citovej, rozumovej a mravnej stránky ohrozený.

41. Odvolací súd sa stotožnil so závermi súdu prvej inštancie, ktorý sa dostatočne vysporiadal aj ohľadom aktuálnej úpravy rozsahu styku otca s maloletou, ku ktorej sa otec maloletej bližšie nevyjadroval. Samotná A. sa vyjadrila k styku s otcom tak, že počas bežného roka by k otcovi chodila každý druhý víkend od piatka do nedele. Súd prvej inštancie vzhľadom na názor maloletej, ako aj odporúčanie kolízneho opatrovníka, upravil styk otca s maloletou na každý nepárny kalendárny týždeň od piatka od 19:00 hod. do nedele do 19:00 hod. s výnimkou osobitnej úpravy počas sviatkov a prázdnin, pri ktorých súd upravil styk otca s maloletou tak, aby korešpondoval s úpravou styku otca s maloletým D. a úpravou ako bola cez prázdniny upravená rozsudkom Okresného súdu Bratislava IV č.k. 13P/243/2016-208 zo dňa 12.02.2019, aby počas týchto dní mohli byť maloleté deti s otcom spolu. Pre prázdninové obdobie maloletá uviedla, že tam to môže ostať tak ako to je. Rozsudok súdu prvej inštancie aj v časti rozhodnutia o úprave styku tak spĺňa základné právne náležitosti, najmä zrozumiteľnosť, určitosť a jasnosť a je logickým a právnym vyústením priebehu a výsledkov konania na súde prvej inštancie, jeho odôvodnenie je presvedčivé. Tu už iba odvolací súd udáva, že pokiaľ ide o výrok III., kde súd vo zvyšnej časti návrh matky zamietol je výrokom nadbytočným.

42. Ďalšie odvolacie argumenty odvolateľa odvolací súd považoval pre rozhodnutie vo veci samej za nerozhodné, bez potreby sa nimi osobitne vysporiadať. I podľa už konštantnej judikatúry tak národných, ako aj nadnárodných súdov, súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkmi konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Odôvodnenie rozhodnutia tak nemusí dať odpoveď na každú jednu poznámku, či pripomienku účastníka konania, ktorý ju nastolil. Je však nevyhnutné, aby bolo reagované na podstatné a relevantné argumenty účastníkov konania (porovnaj napríklad rozhodnutia ÚS SR II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04, II. ÚS 200/09 a podobne). Na ďalšiu irelevantnú argumentáciu zachádzajúcu podrobne do nadbytočných detailov, nespôsobilú ovplyvniť zmenu preskúmaného rozsudku, preto odvolací súd nepovažoval za potrebné reagovať špecifickou odpoveďou.

43. S poukazom na vyššie uvedenú argumentáciu odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie podľa ustanovenia § 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku z dôvodu jeho vecnej správnosti potvrdil.

44. O náhrade trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa ustanovenia § 52 Civilného mimosporového poriadku tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania, keďže nebol zistený žiaden z dôvodov pre pripustenie výnimiek z jeho aplikácie.

45. Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0, čiže jednomyseľne (§ 3 ods. 9 posledná veta zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení neskorších zmien a doplnení).

#### **Poučenie:**

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak

- a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,
- c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
- e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo
- f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie je podľa § 421 Civilného sporového poriadku prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo

c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) (§ 421 ods. 2 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak

a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,

b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,

c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvom pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b) (§ 422 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 ods. 2 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie môže podať strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie môže podať intervenient, ak spolu so stranou, na ktorej vystupoval, tvoril nerozlučné spoločenstvo podľa § 77 (§ 425 Civilného sporového poriadku).

Prokurátor môže podať dovolanie, ak sa konanie začalo jeho žalobou alebo ak do konania vstúpil (§ 426 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 ods. 2 Civilného sporového poriadku).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 Civilného sporového poriadku). Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Povinnosť podľa ods. 1 neplatí, ak je

a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,

b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,

c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 Civilného sporového poriadku).

Rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda, môže dovolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 430 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 Civilného sporového poriadku).

Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 Civilného sporového poriadku).

Dovolací dôvod nemožno vymedziť tak, že dovolateľ poukáže na svoje podania pred súdom prvej inštancie alebo pred odvolacím súdom (§ 433 Civilného sporového poriadku).

Dovolacie dôvody možno meniť a dopĺňať len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 434 Civilného sporového poriadku).

V dovolaní nemožno uplatňovať nové prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany okrem skutočností a dôkazov na preukázanie prípustnosti a včasnosti podaného dovolania (§ 435 Civilného sporového poriadku).